Rättsfallssamlingen

TRIBUNALENS DOM (tredje avdelningen)

den 27 november 2014*

”Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — Marknaden för krafttransformatorer — Beslut i vilket en överträdelse av artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet konstateras — Inverkan på handeln mellan medlemsstaterna — Begreppet företag — Ansvaret för överträdelsen — Presumtion om att ett moderbolag faktiskt utövar ett avgörande inflytande på ett helägt dotterbolag — Motiveringsskyldighet”

I mål T-517/09,

Alstom, Levallois-Perret (Frankrike), företrätt av advokaterna J. Derenne och A. Müller-Rappard,

sökande,

mot

Europeiska kommissionen, inledningsvis företrädd av A. Bouquet, N. von Lingen och K. Mojzesowicz, därefter av M. Bouquet, Mojzesowicz och P. Van Nuffel, samtliga i egenskap av ombud,

svarande,

angående en talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut K(2009) 7601 slutlig av den 7 oktober 2009 i ett förfarande enligt artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/39.129 – Krafttransformatorer),

meddelar

TRIBUNALEN (tredje avdelningen),

sammansatt av ordföranden O. Czúcz (referent) samt domarna I. Labucka och D. Gratsias,

justitiesekreterare: handläggaren C. Kristensen,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 9 juli 2012,

följande

* Rättegångsspråk: franska.

Dom

Bakgrund till tvisten och det angripna beslutet

1 Målet rör krafttransformatorer, autotransformatorer och shuntreaktorer med ett spänningsområde på 380 kV och över. En krafttransformator är en viktig elektrisk beståndsdel vars funktion är att minska eller öka spänningen i ett elnät. Krafttransformatorer säljs som fristående utrustning eller som en del av driftsfärdiga omformarstationer.

2 Under den för förevarande tvist avgörande perioden, det vill säga från den 9 juni 1999 till den 15 maj 2003, var Alstom T&D SA verksam på området krafttransformatorer. Under hela denna period innehade Alstom 100 procent av aktiekapitalet i Alstom France SA (som bytte namn till Alstom Holdings i augusti 1999), som i sin tur innehade 100 procent av aktiekapitalet i Alstom T&D.

3 Alstomkoncernens produktion av krafttransformatorer såldes till Arevakoncernen. Alstom T&D överfördes därefter år 2004 till Arevakoncernen, i vilken Areva SA är moderbolag. Bolagets namn ändrades därefter till Areva T&D SA.

4 Den 8 augusti 2007 och den 18 mars 2008 skickade Europeiska gemenskapernas kommission skrivelser med begäran om upplysningar till sökanden. Sökanden besvarade dessa den 7 september 2007 respektive den 28 februari 2008.

5 Den 30 september 2008 beslutade kommissionen att inleda ett förfarande avseende marknaden för krafttransformatorer gentemot mottagarna av det angripna beslutet.

6 Meddelandet om invändningar antogs den 20 november 2008. Sökanden besvarade detta den 20 januari 2009. Förhandlingen hölls den 17 februari 2009.

7 Den 7 oktober 2009 antog kommissionen sitt beslut K(2009) 7601 i ett förfarande enligt artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/39.129 – Krafttransformatorer) (nedan kallat det angripna beslutet), i vilket det konstaterades att Areva T&D och sökanden åsidosatt artikel 81 EG och artikel 53 i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (nedan kallat EES-avtalet) och ålade sökanden 16 500 000 euro i böter, varvid Areva T&D hölls solidariskt ansvarig för 13 530 000 euro.

8 I det angripna beslutet konstaterade kommissionen att Areva T&D åtminstone från den 9 juni 1999 till den 15 maj 2003 deltagit i en ”gentlemen’s agreement” (nedan kallad GA), som utgjorde en otillåten samverkan och som omfattade hela Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES). Samverkan bestod i en muntlig överenskommelse mellan europeiska och japanska tillverkare av krafttransformatorer som gick ut på att de skulle respektera varandras hemmamarknader genom att avstå från försäljning på dessa marknader.

9 Vad rör frågan hur denna GA organiserats angav kommissionen att de deltagande företagen var uppdelade i två grupper, varav den ena var europeisk och den andra japansk, att varje grupp skulle utse ett företag som fungerar som sekreterare och att Siemensgruppen under hela överträdelsen fungerat som sekreterare för den europeiska gruppen medan Hitachi gjort det för den japanska gruppen. Kommissionen konstaterade vidare att överenskommelsen om en uppdelning av marknaden kompletterades av en överenskommelse om att underrätta varandra om anbudsinfordringar (projekt) som rörde respektive hemmamarknad och att sekreteraren för den andra gruppen skulle underrättas därom för vidare uppdelning.

10 Det angripna beslutet rör marknaden för krafttransformatorer, både när de säljs som fristående utrustning och som en del av driftsfärdiga omformarstationer, med undantag för krafttransformatorer som säljs som en del av ett gasisolerat ställverk, vilka redan omfattades av kommissionens beslut

K(2006) 6762 slutlig av den 24 januari 2007 om ett förfarande enligt artikel 81 [EG] och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/38.899 – Gasisolerade ställverk) (sammanfattning offentliggjord i EUT C 5, 2008, s. 7).

11 I punkt 5.5 i det angripna beslutet angav kommissionen, i skälen 171–174, att GA påverkat handeln mellan medlemsstaterna och mellan parterna i EES-avtalet.

12 I punkt 6 i det angripna beslutet konstaterade kommissionen, i skälen 183–205, att sökanden och Areva T&D, som då gick under namnet Alstom T&D, var gemensamt och solidariskt ansvariga för överträdelsen som pågått från den 9 juni 1999 till den 25 mars 2003. Kommissionen konstaterade härvid att sökanden ägde 100 procent av Areva T&D, som då gick under namnet Alstom T&D, varför den kunde presumera att sökanden utövade ett avgörande inflytande på Areva T&D:s agerande och att sökanden inte anfört några argument som vederlade denna presumtion.

13 Skillnaden mellan vilket bötesbelopp som ålagts sökanden respektive Areva T&D förklaras av att kommissionen nedsatt Areva T&D:s böter med 18 procent för att det samarbetat utöver kommissionens meddelande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden (EGT C 45, 2002, s. 3).

14 Kommissionen delgav sökanden det angripna beslutet genom skrivelse av den 8 oktober 2009, som sökanden mottog den 9 oktober 2009.

Förfarandet och parternas yrkanden

15 Sökanden har väckt förevarande talan genom ansökan som inkom till tribunalens kansli den 21 december 2009.

16 Sökanden har yrkat att tribunalen ska

— ogiltigförklara det angripna beslutet,

— ogiltigförklara skrivelsen från kommissionens räkenskapsförare av den 10 december 2009, och

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

17 Kommissionen har ingett ett svaromål, som registrerades vid tribunalens kansli den 19 april 2010, i vilken kommissionen yrkat att tribunalen ska

— ogilla talan om ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet, och

— förplikta sökanden att ersätta rättegångskostnaderna.

18 Kommissionen har också framställt en invändning om rättegångshinder, som registrerats vid tribunalens kansli den 19 april 2010 och som rör yrkandet att skrivelsen från kommissionens räkenskapsförare ska ogiltigförklaras. Genom sin invändning om rättegångshinder har kommissionen yrkat att domstolen ska

— avvisa talan om ogiltigförklaring vad avser skrivelsen från kommissionens räkenskapsförare, eller

— i andra hand fastställa att det saknas anledning att döma i saken, samt

— under alla omständigheter

— förplikta sökanden att ersätta rättegångskostnaderna, eller

— i andra hand, förordna om att parterna ska bära sina egna rättegångskostnader.

19 Genom handling som inkom till tribunalens kansli den 18 juni 2010 yttrade sig sökanden över invändningen om rättegångshinder. Sökanden har yrkat att tribunalen ska

— ogilla invändningen om rättegångshinder och anmoda kommissionen att avge svaromål i sak, eller

— i andra hand förena prövningen av invändningen om rättegångshinder med prövningen i sak och anmoda kommissionen att avge svaromål i sak, samt

— förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

20 Den 24 oktober 2011 omlottades målet på en ny referent på tredje avdelningen.

21 Genom beslut av den 24 april 2012, Alstom/kommissionen, ej publicerat i rättsfallssamlingen, förklarade tribunalen (tredje avdelningen) att det saknas anledning att pröva talan om ogiltigförklaring av kommissionens räkenskapsförares beslut samt att beslut om rättegångskostnaderna kommer att meddelas senare.

22 På grundval av referentens rapport anmodade tribunalen (tredje avdelningen), som en åtgärd för processledning enligt artikel 64 i dess rättegångsregler, parterna att besvara vissa frågor, vilket de gjorde inom föreskriven tid, och beslutade att inleda det muntliga förfarandet.

23 Parterna utvecklade sin talan och svarade på tribunalens muntliga frågor vid förhandlingen den 9 juli 2012.

24 Med hänsyn till sambandet mellan förevarande mål och mål T-521/09, Alstom Grid/kommissionen, har tribunalen beslutat att meddela domar i de båda målen vid samma tillfälle. I mål T-521/09, Alstom Grid/kommissionen, har tribunalen förklarat målet vilande fram till dess att domstolen avkunnat dom i mål C-231/11 P, kommissionen/Siemens Österreich m.fl., vilket skedde den 10 april 2014.

Rättslig bedömning

25 Alstom har anfört tre grunder till stöd för talan om ogiltigförklaring av det angripna beslutet. Den första grunden rör åsidosättande av rättsregler om gemensamt och solidariskt ansvar för två företag. Grunden består av följande två delar: 1) åsidosättande av rättspraxis rörande gemensamt och solidariskt ansvar och 2) åsidosättande av den allmänna principen att straff ska vara individuella, genom den felaktiga slutsatsen om solidariskt ansvar. Den andra grunden rör åsidosättande av motiveringsskyldigheten. Den består av följande tre delar: 1) otillräcklig motivering av slutsatsen att handeln mellan medlemsstaterna och mellan parterna i EES-avtalet påverkats, 2) bristande motivering av kommissionens slutsats att sökanden inte vederlagt presumtionen om ansvar för dess dotterbolags agerande och 3) motsägelsefull motivering angående sökandens och dotterbolagets gemensamma ansvar. Den tredje grunden rör åsidosättande av artikel 81 EG vad avser reglerna om moderbolags ansvar för dotterbolagens överträdelser.

26 Tribunalen anser att den andra grundens första del ska prövas först. Denna delgrund rör kommissionens motivering till slutsatsen att handeln mellan medlemsstaterna påverkats. Tribunalen kommer därefter att pröva de grunder och delgrunder som rör kommissionens beslut att hålla sökanden ansvarig för åtgärder som vidtagits av dess dotterbolag, som gick under namnet Alstom

T&D under den tid det deltog i GA, Areva T&D när det angripna beslutet antogs, och Alstom Grid SAS, från och med januari 2010, sedan bolaget köpts upp av Alstom (nedan kallat dotterbolaget T&D).

1. *Den andra grundens första del: Otillräcklig motivering av slutsatsen att handeln påverkats*

27 Sökanden har i den andra grundens första del gjort gällande att kommissionen inte gett en tillräcklig motivering till sin slutsats att GA påverkat handeln mellan medlemsstaterna och mellan parterna i EES-avtalet.

28 Tribunalen vill härvid erinra om att motiveringsskyldigheten enligt artikel 253 EG utgör en väsentlig formföreskrift som ska särskiljas från frågan huruvida motiveringen är välgrundad, vilken ska hänföras till frågan huruvida den omtvistade rättsakten är lagenlig i materiellt hänseende (dom av den 2 april 1998, kommissionen/Sytraval och Brink's France, C-367/95 P, REG, EU:C:1998:154, punkt 67, av den 22 mars 2001, Frankrike/kommissionen, C-17/99, REG, EU:C:2001:178, punkt 35, och av den 29 september 2011, Elf Aquitaine/kommissionen, C-521/09 P, REU, EU:C:2011:620, punkt 146).

29 Den motivering som mot denna bakgrund krävs enligt artikel 253 EG ska vara anpassad till rättsaktens beskaffenhet. Av motiveringen ska klart och tydligt framgå hur den institution som har antagit rättsakten har resonerat, så att de som berörs därav kan få kännedom om skälen för den vidtagna åtgärden och så att domstolen ges möjlighet att utföra sin prövning (dom Frankrike/kommissionen, se punkt 28 ovan, EU:C:2001:178, punkt 35, och Elf Aquitaine/kommissionen, se punkt 28 ovan, EU:C:2011:620, punkt 147).

30 När det gäller individuella beslut framgår det av domstolens fasta praxis att skyldigheten att motivera ett sådant beslut har till syfte, utöver att göra det möjligt för domstolen att pröva beslutets lagenlighet, att ge den berörde de upplysningar som är nödvändiga för att denne ska kunna bedöma om beslutet eventuellt är behäftat med ett sådant fel att det är möjligt att ifrågasätta dess giltighet (dom av den 2 oktober 2003, Corus UK/kommissionen, C-199/99 P, REG, EU:C:2003:531, punkt 145, av den 28 juni 2005, Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, REG, EU:C:2005:408, punkt 462, och Elf Aquitaine/kommissionen, se punkt 28 ovan, EU:C:2011:620, punkt 148).

31 Av fast rättspraxis framgår vidare att frågan huruvida kravet på motivering är uppfyllt ska bedömas med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet, särskilt rättsaktens innehåll, de anförda skälen och det intresse av att få förklaringar som de vilka rättsakten är riktad till, eller andra personer som direkt eller personligen berörs av den, kan ha. Det krävs dock inte att alla relevanta faktiska och rättsliga omständigheter anges i motiveringen, eftersom bedömningen av om motiveringen av ett beslut uppfyller kraven i artikel 253 EG inte ska ske endast utifrån rättsaktens ordalydelse utan även utifrån sammanhanget och samtliga rättsregler på det ifrågavarande området (dom kommissionen/Sytraval och Brink's France, se punkt 28 ovan, EU:C:1998:154, punkt 63, av den 10 juli 2008, Bertelsmann och Sony Corporation of America/Impala, C-413/06 P, REG, EU:C:2008:392, punkterna 166 och 178, och Elf Aquitaine/kommissionen, se punkt 28 ovan, EU:C:2011:620, punkt 150).

32 Motiveringen av det angripna beslutet ska prövas mot bakgrund av ovannämnda rättspraxis.

33 Tribunalen kommer till att börja med att pröva sökandens invändning att kommissionen inte har gett en tillräcklig motivering till sin slutsats att det förekommit handel med krafttransformatorer mellan medlemsstaterna i Europeiska gemenskapen och parterna i EES-avtalet.

34 Tribunalen konstaterar härvid att det framgår av skäl 172 i det angripna beslutet att kommissionen förklarat att ”sektorn krafttransformatorer kännetecknas av omfattande handelsutbyte mellan medlemsstaterna och mellan gemenskapen och de länder i [Europeiska frihandelssammanslutningen] som är parter i EES”. Kommissionen har härvid hänvisat till sin motivering som återges i punkt 2.4 i det angripna beslutet (skäl 38), där kommissionen konstaterat att kunder återfanns i samtliga medlemsstater, samt i Norge, Island och Liechtenstein, och att de främsta europeiska producenterna återfanns i bland annat Tyskland, Spanien, Frankrike, Österrike, Portugal och Schweiz.

35 Skäl 172 och punkt 2.4 i det angripna beslutet ska läsas utifrån deras kontext. I föregående punkt, det vill säga punkt 2.3, har kommissionen beskrivit utbud och efterfrågan inom den berörda sektorn. Vad rör utbudet har kommissionen i skälen 34 och 35 i det angripna beslutet angett att de europeiska leverantörerna sålde krafttransformatorer i de flesta europeiska länder. Vad rör efterfrågan har kommissionen i skäl 36 i det angripna beslutet angett att de viktigaste kunderna var allmännyttiga bolag, regionala regeringar och privata företag verksamma inom transport och eldistribution. Kommissionen har i skäl 37 i det angripna beslutet angett att de av förfarandet berörda parternas försäljning av krafttransformatorer inom EES år 2001 uppgick till cirka 105 000 000 euro, vilket motsvarar ungefär 65 procent av det totala försäljningsvärdet avseende krafttransformatorer inom EES.

36 Det framgår således klart av motiveringen av det angripna beslutet på vilka faktiska och rättsliga omständigheter kommissionen har grundat sin slutsats att det förekommit handel mellan medlemsstaterna och parterna i EES-avtalet.

37 Talan kan således inte vinna bifall såvitt avser invändningen om otillräcklig motivering av slutsatsen att det förekommit handel med krafttransformatorer mellan medlemsstaterna och parterna i EES-avtalet.

38 Tribunalen kommer vidare att pröva sökandens invändning att kommissionen inte har gett en tillräcklig motivering av sin slutsats om GA:s inverkan på handeln mellan medlemsstaterna och mellan parterna i EES-avtalet.

39 Tribunalen vill härvid påpeka att kommissionen i skäl 174 i det angripna beslutet konstaterat att GA rörde en uppdelning av marknaderna och skyddade producenterna inom EES från de japanska producenterna av krafttransformatorer. Detta skäl ska läsas tillsammans med skälen 88–90 i det angripna beslutet, där kommissionen fastställt att de japanska producenterna förbundit sig att inte sälja krafttransformatorer i Europa och att de europeiska producenterna förbundit sig att inte sälja krafttransformatorer i Japan.

40 Det framgår klart av skälen 165, 166 och 174 i det angripna beslutet att kommissionen ansett att en samverkan med ett sådant syfte leder till eller kan leda till att handelsströmmarna automatiskt kommer att avvika från vad som annars hade blivit fallet.

41 Tribunalen konstaterar vidare att kommissionen i skälen 167–169 i det angripna beslutet avfärdat de argument de berörda företagen anfört till stöd för påståendet att det förelåg hinder som helt omöjliggjorde konkurrens mellan de japanska och de europeiska producenterna. Kommissionen har härvid, för det första, påpekat att de berörda företagen bekräftat att de deltagit i GA. Kommissionen har, för det andra, konstaterat att en koreansk producent gått in på Europamarknaden. Kommissionen har, för det tredje, anfört att de japanska producenterna gått in på den amerikanska marknaden under GA-perioden och att parterna inte styrkt att det förelåg hinder för inträde på denna marknad som tydligt skiljer sig från vad som gäller på Europamarknaden.

42 Det framgår således klart av motiveringen av det angripna beslutet på vilka faktiska och rättsliga omständigheter kommissionen har grundat sin slutsats att GA påverkat eller kunde påverka handeln mellan medlemsstaterna och parterna i EES-avtalet.

43 Talan kan följaktligen inte vinna bifall såvitt avser den andra grundens första del.

2. *Gemensamt och solidariskt ansvar för sökanden och dess dotterbolag T&D*

44 Övriga grunder och delgrunder rör i samtliga fall kommissionens beslut att hålla sökanden och dess dotterbolag T&D för gemensamt och solidariskt ansvariga för betalningen av bötesbeloppet. Sökanden har härvid anfört tre invändningar mot kommissionens beslutat att hålla bolaget ansvarigt. Sökanden har vad avser den första grundens första del anfört att kommissionen inte beaktat rättspraxis angående solidariskt och gemensamt ansvar. Kommissionen har för det andra, vad avser den andra grundens andra del, gjort gällande att kommissionen inte gett en tillräcklig motivering för sin slutsats att sökanden inte motbevisat presumtionen om att sökanden hade ett avgörande inflytande över sitt dotterbolag T&D:s agerande på marknaden. För det fall att kommissionen anses kunna grunda sig på rättspraxis angående gemensamt och solidariskt ansvar för att hålla sökanden ansvarig har sökanden, för det tredje, vad avser den tredje grunden, den första grundens andra del och den andra grundens tredje del, anfört att denna rättspraxis i sig är motsägelsefull och strider mot artikel 81 EG och mot unionsrättens principer.

Den första grundens första del: Åsidosättande av rättspraxis angående solidariskt och gemensamt ansvar

45 Sökanden har, i den första grundens första del, påstått att kommissionen åsidosatt rättspraxis angående solidariskt och gemensamt ansvar. Denna delgrund består av två invändningar. I den första invändningen görs gällande att sökanden och dess dotterbolag T&D inte utgör en ekonomisk enhet. Sökanden har i den andra invändningen påstått att kommissionen inte styrkt att de två bolagen har samma ansvar.

46 Talan kan prövas såvitt avser den första grundens första del. Kommissionen har fel i sitt påstående att sökanden saknar intresse av att framföra denna invändning. Vad avser invändningen om rättegångshinder på grund av att den första grunden inte är självständig i förhållande till den tredje grunden, räcker det att erinra om att sökanden, i den första grundens första del, gjort gällande att kommissionen åsidosatt rättspraxis angående solidariskt och gemensamt ansvar, medan sökanden, i den tredje grunden, påstått att denna rättspraxis i sig strider mot artikel 81 EG och mot unionsrättens principer (se punkt 44 ovan). Vad rör argumentet att sökanden saknar intresse av att ifrågasätta beslutet att hålla bolaget gemensamt och solidariskt ansvarigt för böterna, eftersom ett sådant beslut gynnar sökanden, räcker det att konstatera att sökanden har åberopat de ovannämnda två invändningarna för att ifrågasätta sitt eget ansvar.

Den första invändningen: Sökanden och dess dotterbolag T&D utgör inte en ekonomisk enhet

47 Sökanden har i den första invändningen i den första grundens första del påstått att kommissionen åsidosatt rättspraxis angående gemensamt och solidariskt ansvar genom att hålla sökanden solidariskt och gemensamt ansvarig tillsammans med dess dotterbolag T&D, trots att de inte utgjorde en ekonomisk enhet, vare sig under den tid då dotterbolaget T&D deltog i GA eller när det angripna beslutet antogs.

– Bolagen utgjorde inte en ekonomisk enhet under GA-perioden

48 Sökanden har hävdat att sökanden och dess dotterbolag T&D inte utgjorde en ekonomisk enhet under den tid då dotterbolaget deltog i GA. Sökanden anser att de två bolagen, enligt rättspraxis, endast kan anses utgöra en ekonomisk enhet och således ett företag, i den mening som avses i artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet, om det av en noggrann prövning framgår att bolagen beter sig likadant eller samfällt, vilket visar att ett av bolagen fattar beslut som gäller för båda bolagen, så att det andra bolaget förlorar sin självständighet. I förevarande fall har kommissionen endast grundat sig på den

omständigheten att sökanden innehade 100 procent av aktiekapitalet i dess dotterbolag T&D under den tid då dotterbolaget deltog i GA, och därav dragit slutsatsen att sökanden utövat ett avgörande inflytande på dotterbolagets agerande.

49 Det ska erinras om att konkurrensrätten avser verksamheten i företag (dom av den 7 januari 2004, Aalborg Portland m.fl./kommissionen, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P och C-219/00 P, REG, EU:C:2004:6, punkt 59) och att begreppet företag omfattar varje enhet som bedriver ekonomisk verksamhet, oavsett enhetens rättsliga form och oavsett hur den finansieras (dom Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, se punkt 30 ovan, EU:C:2005:408, punkt 112, av den 10 januari 2006, Cassa di Risparmio di Firenze m.fl., C-222/04, REG, EU:C:2006:8, punkt 107, och av den 11 juli 2006, FENIN/kommissionen, C-205/03 P, REG, EU:C:2006:453, punkt 25).

50 Domstolen har även preciserat att begreppet företag i detta sammanhang ska förstås som en ekonomisk enhet även om enheten i juridisk mening består av flera fysiska eller juridiska personer (dom av den 14 december 2006, Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, REG, EU:C:2006:784, punkt 40, av den 10 september 2009, Akzo Nobel m.fl./kommissionen, C-97/08 P, REG, EU:C:2009:536, punkt 55, och av den 20 januari 2011, General Química m.fl./kommissionen, C-90/09 P, REU, EU:C:2011:21, punkt 53).

51 När en sådan ekonomisk enhet har överträtt konkurrensreglerna ska den, enligt principen om personligt ansvar, ansvara för överträdelsen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 8 juli 1999, kommissionen/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, REG, EU:C:1999:356, punkt 145, av den 16 november 2000, Cascades/kommissionen, C-279/98 P, REG, EU:C:2000:626, punkt 78, Akzo Nobel m.fl./kommissionen, se punkt 50 ovan, EU:C:2009:536, punkt 56, och General Química m.fl./kommissionen, se punkt 50 ovan, EU:C:2011:21, punkt 36).

52 Det följer vidare av fast rättspraxis att ett dotterbolags beteende kan tillskrivas moderbolaget, då dotterbolaget, trots att det är en fristående juridisk person, inte självständigt bestämmer sitt beteende på marknaden, utan i huvudsak följer instruktioner som det får av moderbolaget, särskilt med hänsyn till de ekonomiska, organisatoriska och juridiska band som binder samman dessa två juridiska enheter (dom Akzo Nobel m.fl./kommissionen, se punkt 50 ovan, EU:C:2009:536, punkt 58, och Elf Aquitaine/kommissionen, se punkt 28 ovan, EU:C:2011:620, punkt 54).

53 Detta är nämligen fallet, eftersom moder- och dotterbolag i en sådan situation ingår i samma ekonomiska enhet och följaktligen utgör ett och samma företag, i den mening som avses i nämnda rättspraxis. Den omständigheten att ett moderbolag och dess dotterbolag utgör ett och samma företag, i den mening som avses i artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet, ger således kommissionen möjlighet att tillställa moderbolaget ett beslut att påföra böter, utan att det krävs att moderbolaget personligen deltagit i överträdelsen (dom Akzo Nobel m.fl./kommissionen, se punkt 50 ovan, EU:C:2009:536, punkt 59, General Química m.fl./kommissionen, se punkt 50 ovan, EU:C:2011:21, punkt 38, och Elf Aquitaine/kommissionen, se punkt 28 ovan, EU:C:2011:620, punkt 55).

54 I det specifika fallet då ett moderbolag innehar 100 procent av kapitalet i ett dotterbolag som överträtt gemenskapens konkurrensregler kan detta moderbolag utöva ett avgörande inflytande på dotterbolagets beteende. Vidare föreligger det en presumtion som kan motbevisas om att moderbolaget verkligen utövar ett avgörande inflytande på dotterbolagets beteende (dom Akzo Nobel m.fl./kommissionen, se punkt 50 ovan, EU:C:2009:536, punkt 60, General Química m.fl./kommissionen, se punkt 50 ovan, EU:C:2011:21, punkt 39, och Elf Aquitaine/kommissionen, se punkt 28 ovan, EU:C:2011:620, punkt 56).

55 Under dessa omständigheter är det tillräckligt att kommissionen visar att moderbolaget innehade hela aktiekapitalet i ett dotterbolag för att det ska presumeras att moderbolaget utövar ett avgörande inflytande på dotterbolagets affärspolitik. Kommissionen kan då hålla moderbolaget solidariskt ansvarigt för betalning av de böter som påförs dotterbolaget, förutsatt att moderbolaget, på vilket det

ankommer att motbevisa presumtionen, inte kan förete tillräcklig bevisning för att dotterbolaget agerar självständigt på marknaden (dom Akzo Nobel m.fl./kommissionen, se punkt 50 ovan, EU:C:2009:536, punkt 61, General Química m.fl./kommissionen, se punkt 50 ovan, EU:C:2011:21, punkt 40, och Elf Aquitaine/kommissionen, se punkt 28 ovan, EU:C:2011:620, punkt 57).

56 För tillämpning av ovannämnda presumtion krävs det i ett sådant fall inte ytterligare indicier på att så är fallet (dom Akzo Nobel m.fl./kommissionen, se punkt 50 ovan, EU:C:2009:536, punkt 62, och General Química m.fl./kommissionen, se punkt 50 ovan, EU:C:2011:21, punkt 41).

57 I det särskilda fallet att ett moderbolag helt äger ett mellanliggande bolag som i sin tur helt äger ett dotterbolag i dess koncern, vilket har begått en överträdelse av unionens konkurrensregler, föreligger en motbevisbar presumtion om att moderbolaget utövar ett avgörande inflytande på det mellanliggande bolagets uppträdande och indirekt, genom sistnämnda bolag, även på nämnda dotterbolags uppträdande (dom General Química m.fl./kommissionen, se punkt 50 ovan, EU:C:2011:21, se punkt 50 ovan, punkterna 86–89).

58 Det framgår av nämnda rättspraxis att kommissionen inte har åsidosatt reglerna om ett moderbolags ansvar för ett dotterbolags beteende genom att i skälen 189–195 i det angripna beslutet konstatera att sökanden innehade 100 procent av kapitalet i sitt dotterbolag T&D och att det således kunde presumeras att sökanden utövar ett avgörande inflytande på sitt dotterbolag T&D:s beteende på marknaden. Kommissionen var inte skyldig att anföra ytterligare bevisning för att styrka att det föreligger en ekonomisk enhet mellan sökanden och dess dotterbolag T&D, såsom sökanden har gjort gällande, utan kunde nöja sig med att grunda sig på denna presumtion.

59 Tvärtemot vad sökanden har hävdat försvagas inte denna slutsats av vad som anges i punkterna 99 och 101 i domstolens dom av den 2 oktober 2003, Aristrain/kommissionen (C-196/99 P, REG, EU:C:2003:529), eller punkt 391 i tribunalens dom av den 15 juni 2005, Tokai Carbon m.fl./kommissionen (T-71/03, T-74/03, T-87/03 och T-91/03, EU:T:2005:220). De punkter i dessa domar som sökanden har hänvisat till rör nämligen inte en vertikal relation, såsom här är fallet, där det ska avgöras huruvida ett moderbolag utövar ett avgörande inflytande på sitt dotterbolags beteende. Nämnda domar rör tvärtom fall där kommissionen haft att avgöra huruvida ett bolag utövar ett avgörande inflytande på ett annat bolag i en horisontell relation, det vill säga i en relation mellan två ”systerbolag” eller mellan två ”kusinbolag”, det vill säga två dotterbolag som hör till två skilda moderbolag.

60 Kommissionen har inte åsidosatt rättspraxis angående gemensamt och solidariskt ansvar för ett dotterbolag och dess moderbolag genom att presumera att sökanden och dess dotterbolag T&D utgör en ekonomisk enhet, med hänvisning till den omständigheten att sökanden, via Alstom France, som senare bytte namn till Alstom Holdings i augusti 1999 (se punkt 2 ovan), innehar 100 procent av aktierna i dess dotterbolag T&D.

– Huruvida bolagen inte utgjorde en ekonomisk enhet när det angripna beslutet antogs

61 Sökanden har anfört att kommissionen har åsidosatt rättspraxis angående solidariskt och gemensamt ansvar för ett dotterbolag och dess moderbolag genom att hålla sökanden gemensamt och solidariskt ansvarig tillsammans med sitt dotterbolag T&D, trots att de inte längre utgjorde en ekonomisk enhet när det angripna beslutet antogs.

62 Tribunalen vill i detta sammanhang erinra om att det enligt fast rättspraxis i princip är den fysiska eller juridiska person som ledde det berörda företaget när överträdelsen begicks som ska hållas ansvarig för densamma, och att detta gäller även om ansvaret för driften av företaget inte längre åvilar denna person när beslutet om fastställelse av överträdelsen antogs (dom av den 16 november 2000, KNP BT/kommissionen, C-248/98 P, REG, EU:C:2000:625, punkt 71, Stora Kopparbergs

Bergslags/kommissionen, C-286/98 P, REG, EU:C:2000:630, punkterna 37–40, SCA Holding/kommissionen, C-297/98 P, REG, EU:C:2000:633, punkt 27, och av den 29 mars 2011, ThyssenKrupp Nirosta/kommissionen, C-352/09 P, REU, EU:C:2011:191, punkt 143).

63 Detta innebär att kommissionen gjorde rätt när den i skäl 194 i det angripna beslutet konstaterade att det förelåg en ekonomisk enhet mellan ett moderbolag och ett dotterbolag när överträdelsen begicks och att detta rättfärdigar att de två bolagen åläggs gemensamt och solidariskt ansvar för böterna, trots att de inte längre utgjorde en ekonomisk enhet när beslutet om böter antogs.

64 Sökanden har fel i sitt påstående att detta synsätt strider mot punkterna 390–393 i dom Tokai Carbon m.fl./kommissionen, se punkt 59 ovan (EU:T:2005:220). Man kan av denna dom inte dra slutsatsen att en ekonomisk enhet mellan ett moderbolag och ett dotterbolag fortfarande måste föreligga när beslutet om böter antas. Tribunalen har nämligen i nämnda punkter uttalat sig om tillämpningen av den övre gränsen på 10 procent av den sammanlagda omsättningen enligt artikel 15.2 i rådets förordning nr 17 av den 6 februari 1962, första förordningen om tillämpning av artiklarna [81 EG] och [82 EG] (EGT 1962, 13, s. 204; svensk specialutgåva, område 8, volym 1, s. 8). Såsom tribunalen korrekt har påpekat i punkt 389 i denna dom, syftar denna övre gräns särskilt till att skydda företagen mot en orimligt hög bötesnivå som skulle kunna ödelägga deras ekonomi. Den omsättning som ska beaktas måste således ligga närmare bötesbeslutet i tiden och ska inte knytas till den period då de aktuella överträdelserna begicks. Punkterna 390–393 i denna dom saknar således relevans för förevarande mål, eftersom de inte rör frågan huruvida ett dotterbolags beteende kan tillskrivas dess moderbolag. Tribunalen konsterar tvärtom att den i punkt 387 i denna dom implicit har godtagit att böter gemensamt och solidariskt kan åläggas två bolag som utgjorde en ekonomisk enhet när överträdelsen begicks, trots att det inte har styrkts att de fortfarande utgjorde en ekonomisk enhet när beslutet om böter antogs.

65 Följaktligen kan talan inte vinna bifall såvitt avser den första invändningen i den första grundens första del.

Den andra invändningen: Utbytbart ansvar

66 Sökanden har i den andra invändningen i den första grundens första del påstått att kommissionen inte styrkt att sökanden har ett individuellt, direkt och formellt ansvar för överträdelsen. Sökanden anser att kommissionen, för att kunna påföra sökanden böter gemensamt och solidariskt med dess dotterbolag T&D, hade varit tvungen att visa inte bara att sökandens dotterbolag T&D var inblandat i överträdelsen, utan att detta även gäller för sökanden. Enligt sökanden var kommissionen skyldig att kunna självständigt konstatera överträdelsen inte bara vad gäller dess dotterbolag T&D, utan också vad gäller sökanden.

67 Tribunalen konstaterar härvid till att börja med att det av den rättspraxis som det hänvisas till i punkterna 49–57 ovan framgår att det solidariska ansvaret mellan ett moderbolag och ett helägt dotterbolag följer av presumtionen att dessa två bolag tillsammans utgör ett och samma företag, i den mening som avses i artikel 81 EG. Kommissionen har således rätt att rikta beslutet om böter till både moderbolaget och dess dotterbolag, om kommissionen kan visa att de tillsammans utgör ett företag och att detta företag deltagit i överträdelsen. Tvärtemot vad sökanden har påstått är det således inte nödvändigt att moderbolaget har påverkat dotterbolaget till att delta i överträdelsen, och än mindre att moderbolaget själv deltagit i överträdelsen (dom Elf Aquitaine/kommissionen, se punkt 28 ovan, EU:C:2011:620, punkt 88).

68 Tvärtemot vad sökanden har påstått finns det inget som talar emot detta synsätt i punkt 43 i dom av den 14 maj 1998, Metsä-Serla m.fl./kommissionen (T-339/94–T-342/94, REG, EU:T:1998:100). Tribunalen har där visserligen konstaterat att ett företag endast kan förklaras vara solidariskt ansvarigt att tillsammans med ett annat företag betala ett bötesbelopp om kommissionen har styrkt att denna överträdelse kan konstateras i förhållande till vart och ett av de två företagen. Det framgår emellertid

bland annat av punkt 58 i nämnda dom att tribunalens konstaterande i detta avseende rör en situation där kommissionen beslutar om böter för två skilda företag, i den mening som avses i artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet, det vill säga två självständiga ekonomiska enheter, och inte situationen att kommissionen ålägger två bolag böter som ingår i samma ekonomiska enhet och således utgör ett enda företag, i den mening som avses i dessa bestämmelser.

69 Talan kan därför inte heller vinna bifall såvitt avser den andra invändningen i den första grundens första del, vilket innebär att talan inte kan vinna bifall såvitt avser den första grundens första del.

Den andra grundens andra del: Otillräcklig motivering av beslutet att avfärda sökandens argument för att vederlägga presumtionen att sökanden utövat ett avgörande inflytande på sitt dotterbolag T&D:s beteende

70 Sökanden har i den andra grundens andra del gjort gällande att kommissionen inte har gett en tillräcklig motivering för sin slutsats att sökanden inte lyckats vederlägga presumtionen att sökanden utövat ett avgörande inflytande på sitt dotterbolag T&D:s beteende på marknaden.

71 Tribunalen vill härvid till att börja med hänvisa till den rättspraxis angående motiveringsskyldigheten som beskrivits i punkterna 28–31 ovan.

72 Tribunalen erinrar vidare om att när ett beslut om tillämpning av unionens konkurrensregler riktar sig till flera adressater och berör frågan om åläggande av ansvar för den konstaterade överträdelsen, ska beslutet innehålla en tillräcklig motivering i förhållande till var och en av dessa adressater, i synnerhet i förhållande till dem som enligt beslutet ska bära ansvaret för överträdelsen. Vad beträffar ett moderbolag som hålls ansvarigt för sitt dotterbolags rättsstridiga beteende, ska ett sådant beslut i princip innehålla en utförlig redogörelse för skälen till att förstnämnda bolag tillskrivs ansvar för överträdelsen (dom Elf Aquitaine/kommissionen, se punkt 28 ovan, EU:C:2011:620, punkt 152).

73 När det närmare bestämt gäller ett kommissionsbeslut som med avseende på vissa mottagare enbart stöder sig på presumtionen om ett faktiskt utövande av ett avgörande inflytande är kommissionen under alla omständigheter skyldig att för dessa adressater på ett ändamålsenligt sätt ange skälen till varför de faktiska och rättsliga omständigheter som åberopats inte är tillräckliga för att bryta denna presumtion. Skyldigheten för kommissionen att motivera sina beslut i detta avseende följer bland annat av att nämnda presumtion är motbevisbar, och berörda personer måste för att bryta den frambringa bevis avseende de ekonomiska, organisatoriska och juridiska banden mellan berörda företag (se, för ett liknande resonemang, dom Elf Aquitaine/kommissionen, se punkt 28 ovan, EU:C:2011:620, punkt 153).

74 Tribunalen erinrar vidare om att kommissionens motivering måste ge tribunalen möjlighet att utföra sin prövning, varvid det ankommer på tribunalen att pröva alla omständigheter som rör de organisatoriska, ekonomiska och juridiska banden mellan moderbolaget och dotterbolaget som kan visa att dotterbolaget agerat självständigt i förhållande till moderbolaget och att de två bolagen följaktligen inte utgör en enda ekonomisk enhet (dom General Química m.fl./kommissionen, se punkt 50 ovan, EU:C:2011:21, punkt 76).

75 Det är än mer nödvändigt att göra en sådan kontroll, eftersom ett dotterbolags självständighet vid genomförandet av sin affärspolicy, såsom framgår av domstolens praxis, hör till samtliga relevanta omständigheter som gör det möjligt för moderbolaget att kullkasta presumtionen att det utövar ett avgörande inflytande på dotterbolagets beteende, varvid dessa omständigheters karaktär och betydelse kan variera beroende på de särskilda kännetecknen i varje enskilt fall (se, för ett liknande resonemang, dom Akzo Nobel m.fl./kommissionen, se punkt 50 ovan, EU:C:2009:536, punkt 77, och General Química m.fl./kommissionen, se punkt 50 ovan, EU:C:2011:21, punkt 77).

76 Det ska härvid erinras om att kommissionen likväl inte är skyldig att i ett sådant sammanhang ta ställning till omständigheter som uppenbarligen är irrelevanta, betydelselösa eller klart underordnade (dom Elf Aquitaine/kommissionen, se punkt 28 ovan, EU:C:2011:620, punkt 154).

77 Den berörde ska slutligen i princip underrättas om skälen för beslutet samtidigt som den underrättas om antagandet av den rättsakt som går vederbörande emot. En bristfällig motivering kan inte rättas till genom att den berörde underrättas om skälen för beslutet under förfarandet vid unionsdomstolen (dom av den 26 november 1981, Michel/parlamentet, 195/80, REG, EU:C:1981:284 punkt 22, av den 26 september 2002, Spanien/kommissionen, C-351/98, REG, EU:C:2002:530, punkt 84, av den 29 april 2004, IPK-München och kommissionen, C-199/01 P och C-200/01 P, REG, EU:C:2004:249, punkt 66, och Elf Aquitaine/kommissionen, se punkt 28 ovan, EU:C:2011:620, punkt 149).

78 Det är mot bakgrund av ovannämnda rättspraxis som motiveringen i det angripna beslutet ska prövas.

Motiveringen i det angripna beslutet

79 Det framgår av skälen 175–178 och 183–195 i det angripna beslutet att kommissionen ålagt sökanden böter på grund av att denne och dess dotterbolag T&D utgjorde ett enda företag, i den mening som avses i artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet, under den tid som dotterbolaget T&D deltog i GA. Kommissionen har härvid grundat sig på presumtionen att det av omständigheten att sökanden innehade 100 procent av kapitalet i ett bolag som i sin tur innehade 100 procent av kapitalet i dess dotterbolag T&D går att dra slutsatsen att förstnämnda bolag utövar ett avgörande inflytande på sistnämnda bolags beteende på marknaden.

80 Sökanden har hävdat att kommissionen i det angripna beslutet inte har gett en tillräcklig förklaring till varför den avfärdat de omständigheter som sökanden uppmärksammat kommissionen på för att vederlägga denna presumtion.

81 Denna delgrund ska prövas i tre led. Först ska det utredas vilka argument som sökanden har anfört för att motbevisa presumtionen att sökanden utövar ett avgörande inflytande på sitt dotterbolag T&D. Därefter kommer tribunalen att identifiera i vilken del av motiveringen av det angripna beslutet som kommissionen har besvarat dessa argument. Slutligen kommer tribunalen utifrån detta att pröva huruvida kommissionen har åsidosatt motiveringsskyldigheten.

– Sökandens argument

82 Vad avser de omständigheter som sökanden anfört för att motbevisa presumtionen att sökanden utövat ett avgörande inflytande på sitt dotterbolag T&D:s beteende på marknaden, konstaterar tribunalen att sökanden i sitt svar på meddelandet om invändningar har anfört åtta argument som sammanfattas nedan.

83 Sökanden har för det första angett att dess relation till sitt dotterbolag T&D bygger på principen om decentralisering av den operativa verksamheten. Alstomkoncernen är enligt sökanden ”en helt decentraliserad organisation”. Koncernens verksamhet är uppdelad på resultatenheter som hör till koncernens olika dotterbolag. Varje resultatenhet är helt ansvarig för sin resultaträkning, har full kontroll över sin teknologi, sin prispolicy, sina försäljningsmål, sina bruttomarginaler, sina försäljningskostnader, sina kassaflöden och sina lager. Sökandens dotterbolag T&D var det dotterbolag som var ansvarigt för produktion och försäljning av krafttransformatorer.

84 Sökanden har för det andra anfört att Alstomkoncernen år 1992 genomfört en omorganisation av sina dotterbolag utifrån verksamhetområden med syfte att ge personalen och utomstående en tydligare bild av ansvarsfördelningen inom koncernen. Sökanden kan därför inte anses ha haft något bestämmande inflytande över den överträdelse som dess dotterbolag T&D gjort sig skyldig till, eftersom koncernens organisationsstruktur inte tillät att sökanden kunde hålla sig informerad därom.

85 Sökanden har för det tredje gjort gällande att den är ett bolag som har som enda ändamål att inneha och förvalta aktier och att koordinera koncernens affärspolicy samt att dess stabsfunktion är mycket begränsad. Sökandens relation till sitt dotterbolag T&D omfattar inte dotterbolagets beteende på marknaden, och särskilt inte hur det beter sig på marknaden för krafttransformatorer.

86 Sökanden har för det fjärde angett att dotterbolagens ledningar bestämde respektive dotterbolags affärspolicy. Sökanden har inte resurser, vad avser personal, organisation och kunskaper, för att utöva inflytande över sina dotterbolags affärspolicy. Sökanden har varken anställda, marknadsdirektörer eller marknadsföringsresurser till sitt förfogande. Varje dotterbolag har däremot en marknadsdirektör och bolagsavdelningar med ansvar för juridik, finans, marknadskommunikation och personal. Samtliga beslut fattades således på dotterbolagsnivå.

87 Sökanden har för det femte hävdat att dess ledningsgrupp inte har gett några instruktioner som kan bestämma dotterbolagens beteende på marknaden. Endast koncernens övergripande strategi beslutades av Alstoms ledningsgrupp. Dotterbolagens affärspolicy, särskilt vad gäller dotterbolaget T&D, har aldrig diskuterats i sökandens ledningsgrupp. Sökanden har härvid anfört omständigheter som enligt den visar att ledningsgruppen ”omöjligen kunde utöva något som helst inflytande på dotterbolagens beteende på marknaden”.

88 Sökanden har för det sjätte gjort gällande att den endast utövat en begränsad och retrospektiv kontroll över viktiga finansiella åtaganden, vad rör avgörande beslut som kan äventyra hela koncernens finansiella ställning. Inget projekt som rör krafttransformatorer har varit föremål för en sådan finansiell kontroll.

89 Sökanden har för det sjunde angett att endast anställda vid dess dotterbolag T&D varit inblandade i de påstådda överträdelserna. Sökanden har i detta sammanhang gjort gällande att kommissionen gjort den felaktiga bedömningen att vissa inblandade personer var anställda vid ett Alstombolag som sköter personaladministration.

90 Sökanden har för det åttonde hävdat att de överlappande arbetsuppgifterna hos vissa personer i ledande ställning vid dess dotterbolag T&D saknar relevans, eftersom dessa personer, av operativa skäl, inte kunde ha något att göra med dotterbolaget T&D:s beteende på marknaden för krafttransformatorer och att det inte styrkts att dessa personer deltagit i samverkan.

– Motiveringen av det angripna beslutet

91 Vad rör kommissionens motivering ska påpekas att kommissionen motiverat valet av det angripna beslutets adressater i punkt 6 i det angripna beslutet.

92 I punkt 6.1 i det angripna beslutet, det vill säga skälen 175–181 har kommissionen erinrat om de allmänna principer som reglerar valet av mottagare av ett beslut som konstaterar ett åsidosättande av artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet. I skäl 177 i det angripna beslutet har kommissionen förklarat att det ankommer på ett moderbolag som innehar 100 procent av kapitalet i ett dotterbolag att anföra bevisning som är tillräcklig för att motbevisa presumtionen att sökanden kontrollerar dotterbolagets beteende på marknaden.

93 I punkt 6.2 i det angripna beslutet har kommissionen, i skälen 183–195, tillämpat denna princip på sökanden. I skälen 185–188 i det angripna beslutet har kommissionen sammanfattat sökandens argument innan den gjort sin bedömning av dem i skälen 189–195.

94 Tribunalen konstaterar härvid att huvuddelen av kommissionens motivering inte rör de argument som sökanden har anfört i syfte att motbevisa ägarpresumtionen, utan i stället avser andra argument. Kommissionens motivering vad avser just argumenten för att motbevisa ägarpresumtionen är mycket kortfattad:

— I skäl 189 i det angripna beslutet har kommissionen nöjt sig med att konstatera att sökanden ”inte anfört argument som motbevisar presumtionen och som visar att dotterbolaget agerat självständigt”.

— I skäl 190 i det angripna beslutet har kommissionen förklarat att ”såsom framgår är [sökandens] argument för sitt påstående att dess dotterbolag agerat självständigt inte tillräckliga i detta avseende”.

95 I skäl 191 i det angripna beslutet har kommissionen förklarat att det, för att moderbolaget ska hållas ansvarigt för ett dotterbolags överträdelse, inte krävs att kommissionen visar att moderbolagets ledning kände till dotterbolagets överträdelse.

96 Vad avser skäl 198 i det angripna beslutet, som kommissionen har hänvisat till vid förhandlingen, konstaterar tribunalen att kommissionen i detta skäl endast har återgett ett argument från Areva, och att det således inte kan anses utgöra en del av kommissionens motivering.

– Bedömning av kommissionens motivering

97 Frågan huruvida motiveringen i det angripna beslutet är tillräcklig ska bedömas med hänsyn dels till vilka argument sökanden har anfört, dels till hur kommissionen har behandlat dessa argument i sin motivering.

98 Det enda som går att utläsa som en motivering från kommissionens sida vad avser sökandens åtta argument är, såsom angetts ovan, slutsatsen i punkterna 189 och 190 i det angripna beslutet att sökanden inte har anfört argument som motbevisar ägarpresumtionen och som visar att dess dotterbolag T&D agerat självständigt. I det angripna beslutet har kommissionen således nöjt sig med att sammanfatta resultatet av sin utredning, utan att ange varför sökandens argument inte kan anses motbevisa presumtionen att sökanden har utövat ett avgörande inflytande på dess dotterbolag T&D:s beteende på marknaden.

99 Skäl 191 i det angripna beslutet utgör på sin höjd ett svar på sökandens argument som sammanfattats i punkt 89 ovan och på en del av de argument som sammanfattats i punkt 92 ovan, men detta skäl besvarar inte några andra argument från sökandens sida. Det är visserligen korrekt att ägarpresumtionen inte motbevisas av den enda omständigheten att moderbolaget inte känt till att dess dotterbolag deltagit i en överträdelse av konkurrensbestämmelserna, men denna presumtion förutsätter samtidigt att dotterbolaget i fråga inte självständigt bestämmer sitt beteende på marknaden, utan till övervägande del följer moderbolagets instruktioner. Det är emellertid just i förhållande till detta villkor som sökanden har framfört sina övriga argument, vilket således kräver att kommissionen besvarar dessa argument.

100 Kommissionen kan i detta sammanhang inte göra gällande att motiveringsskyldigheten inte medför ett krav på kommissionen att bemöta sökandens argument på grund av att dessa argument är irrelevanta, betydelselösa eller klart underordnade.

101 Tribunalen finner nämligen att de argument som sammanfattats i punkterna 83–90 ovan inte i samtliga fall kan avfärdas som irrelevanta, betydelselösa eller klart underordnade, vad avser frågan huruvida sökanden har motbevisat presumtionen att sökanden utövat ett avgörande inflytande på sitt dotterbolag T&D:s affärspolicy.

102 Såsom angetts ovan är denna presumtion motbevisbar och ett moderbolag kan således vederlägga den genom att anföra bevisning som är tillräcklig för att visa att dess dotterbolag har agerat självständigt på marknaden. Det ankommer således på kommissionen att i varje enskilt fall pröva alla omständigheter som rör de organisatoriska, ekonomiska och juridiska banden mellan moderbolaget och dotterbolaget som kan visa att dotterbolaget har agerat självständigt i förhållande till moderbolaget och att de två bolagen följaktligen inte utgör en enda ekonomisk enhet (dom av den 16 juni 2011, L'Air liquide/kommissionen, T-185/06, REU, EU:T:2011:275, punkterna 71–75, och Edison/kommissionen, T-196/06, REU, EU:T:2011:281, punkterna 76 och 77).

103 I förevarande fall har sökanden emellertid anfört argument som har till syfte just att visa att dess dotterbolag, under GA-perioden, agerat självständigt på marknaden. Tribunalen konstaterar härvid att sökanden inte bara har åberopat den omständigheten att dess bolagssyfte endast är att inneha och förvalta aktiekapitalet, utan också har åberopat särskilda omständigheter som rör dess band till sitt dotterbolag T&D, såsom att koncernen är organiserad utifrån principen om decentralisering av den operativa verksamheten, att dotterbolagen ensamma ansvarar för att bestämma respektive affärspolicy och att koncernens organisationsstruktur inte tillät att sökanden kunde kontrollera dess dotterbolag T&D:s affärspolicy. Sökanden har i detta sammanhang lämnat detaljerad information om hur koncernen fungerar.

104 Sökandens argument kan således inte i samtliga fall avfärdas som irrelevanta, betydelselösa eller klart underordnade.

105 Kommissionen kan vidare inte med framgång göra gällande att den inte var skyldig att besvara sökandens argument på grund av att sökanden har bevisbördan och att kommissionen därför inte är skyldig att avge en mer detaljerad motivering på grund av att sökanden inte har anfört omständigheter som motbevisar denna presumtion.

106 Det ska nämligen i detta sammanhang göras åtskillnad mellan bevisbördereglerna å ena sidan och motiveringsskyldigheten å andra sidan. Ägarpresumtionen är en bevisbörderegel och reglerar således frågan vilka faktiska omständigheter som kommissionen måste ha fastställt för att visa att ett moderbolag och ett dotterbolag utgör en enda ekonomisk enhet och således utgör ett företag, i den mening som avses i artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet. Motiveringsskyldigheten är däremot ett formellt krav, som innebär att kommissionens resonemang som leder fram till dess slutsats klart och tydligt ska framgå i det angripna beslutet, så att de som berörs av beslutet kan få kännedom om skälen för den vidtagna åtgärden och så att domstolen ges möjlighet att utföra sin prövning (se den rättspraxis som nämns i punkt 29 ovan). Detta innebär att även om kommissionen anser att de omständigheter som moderbolaget har anfört inte är tillräckliga för att motbevisa presumtionen om moderbolagets inflytande på sitt dotterbolags beteende på marknaden, så måste kommissionen fortfarande redovisa skälen för sitt beslut, förutsatt att det inte endast är fråga om omständigheter som är uppenbart irrelevanta eller betydelselösa. Motiveringsskyldigheten är nämligen en följd av att den aktuella presumtionen är motbevisbar (dom L'Air liquide/kommissionen, se punkt 102 ovan, EU:T:2011:275, punkterna 71–75, och Edison/kommissionen, se punkt 102 ovan, EU:T:2011:281, punkterna 76 och 77).

107 Kommissionen var således skyldig att i det angripna beslutet förklara varför den ansåg att sökanden, trots det som sökanden anfört, inte har visat att dess dotterbolag agerat självständigt på marknaden.

108 Med hänvisning till det ovan anförda konstaterar tribunalen således att kommissionen har åsidosatt motiveringsskyldigheten enligt artikel 253 EG genom att inte ge en tillräcklig förklaring till varför sökandens argument inte räcker för att motbevisa presumtionen att sökanden har utövat ett avgörande inflytande på sitt dotterbolag T&D:s beteende på marknaden.

Följderna av att kommissionen har åsidosatt motiveringsskyldigheten

109 Kommissionen har anfört att eftersom den i förevarande fall hade rätt att konstatera att ägarpresumtionen inte motbevisats, bör den omständigheten att tribunalen konstaterar att kommissionen har åsidosatt motiveringsskyldigheten i vilket fall som helst inte leda till att tribunalen ogiltigförklarar det angripna beslutet. Kommissionen har under förfarandet angett varför den anser att tribunalen bör avfärda sökandens argument i denna fråga.

110 Tribunalen vill i detta sammanhang till att börja med erinra om att den berörde i princip ska underrättas om skälen för ett beslut som går vederbörande emot samtidigt som den underrättas om antagandet av detsamma. En bristfällig motivering kan inte rättas till genom att den berörde underrättas om skälen för beslutet under förfarandet vid unionsdomstolen (dom Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, se punkt 30 ovan, EU:C:2005:408, punkt 463, dom av den 12 september 2007, González y Díez/kommissionen, T-25/04, REG, EU:T:2007:257, punkt 220, se den rättspraxis som nämns i punkt 77 ovan).

111 Den motivering som kommissionen har fört fram under förfarandet vid tribunalen kan således inte beaktas vid bedömningen huruvida kommissionen har åsidosatt sin motiveringsskyldighet.

112 Kommissionen kan vidare inte åberopa rättspraxis i vilken det förklaras att tribunalens utövande av sin obegränsade behörighet i mål som rör böter kan motivera att sådana kompletterande upplysningar tas med som inte i sig måste finnas med i beslutet för att motiveringsskyldigheten ska anses vara uppfylld (dom SCA Holding/kommissionen, se punkt 62 ovan, EU:C:2000:633, punkterna 54 och 55). Svaret på frågan huruvida sökanden kan hållas ansvarig för sitt dotterbolag T&D:s överträdelse beror nämligen på om det föreligger en ekonomisk enhet bolagen emellan och om sökanden har deltagit i den överträdelse som föranlett att böter åläggs i det angripna beslutet. Denna fråga innebär att det prövas huruvida nämnda beslut är lagenligt och inte att det prövas om det bötesbelopp som ålagts sökanden är rimligt. Det är emellertid endast i sistnämnda fråga som tribunalen har obegränsad behörighet (dom SCA Holding/kommissionen, se punkt 62 ovan, EU:C:2000:633, punkterna 54 och 55).

113 Kommissionen har slutligen hänvisat till rättspraxis i vilken det anges att en bristande motivering inte medför att ett angripet beslut ska ogiltigförklaras, om detta endast kan medföra att ett nytt beslut fattas som är identiskt i sak med det som har ogiltigförklarats.

114 Kommissionen kan i detta hänseende inte med framgång åberopa tribunalens dom av den 13 december 2006, FNCBV m.fl./kommissionen (T-217/03 och T-245/03, REG, EU:T:2006:391, punkterna 362 och 363). I den domen fann förstainstansrätten att kommissionen hade åsidosatt sin motiveringsskyldighet inom ramen för fastställandet av böter som åläggs för överträdelser av artikel 81.1 EG. Förstainstansrätten påpekade dock samtidigt att eftersom den i sak hade bekräftat kommissionens slutsats, skulle den bristande motiveringen varken leda till att det angripna beslutet ogiltigförklarades eller till någon ändring av bötesbeloppen.

115 Denna bedömning, som förstainstansrätten gjorde inom ramen för sin fulla prövningsrätt i fråga om böter, kan nämligen inte tillämpas i det aktuella målet, som avser prövningen av det angripna beslutets lagenlighet, såvitt kommissionen där höll sökanden ansvarig för den aktuella överträdelsen (se punkt 112 ovan, dom Edison/kommissionen, se punkt 102 ovan, EU:T:2011:281, punkterna 91–93).

116 Kommissionen kan vidare inte grunda sig på rättspraxis i vilken det förklarats att en sökande inte har något legitimt intresse av att göra gällande ett åsidosättande av motiveringsskyldigheten om det redan står klart att beslutets ogiltighet endast kan medföra att ett nytt beslut fattas som är identiskt i sak med det som har ogiltigförklarats (dom av den 29 september 1976, Morello/kommissionen, 9/76, REG, EU:C:1976:129, punkt 11, och av den 20 maj 1987, Souna/kommissionen, 432/85, REG, EU:C:1987:236, punkt 20, dom av den 9 oktober 1992, De Persio/kommissionen, T-50/91, REG, EU:T:1992:104, punkterna 10 och 24, och av den 3 december 2003, Audi/OHMI (TDI), T-16/02, REG, EU:T:2003:327, punkterna 97 och 98).

117 I förevarande fall har kommissionen inte gett en tillräcklig motivering av sin slutsats att sökanden inte kunde bevisa att dess dotterbolag T&D självständigt bestämde sitt beteende på marknaden. Denna fråga ska prövas med beaktande av alla omständigheter som rör de organisatoriska, ekonomiska och juridiska banden mellan sökanden och dess dotterbolag T&D. Det rör sig således om en komplicerad bedömning, vars resultat inte är på förhand givet. En sådan prövning har inte gjorts och det kan inte presumeras att det redan står klart att ett identiskt beslut kommer att antas. Det vore vidare helt i strid med den rättspraxis som det hänvisas till i punkterna 73–75 ovan om tribunalen i en sådan situation skulle ta ställning till förklaringar som kommissionen har kommit med först under förfarandet vid tribunalen

118 Tribunalen finner därför, tvärtemot vad kommissionen har gjort gällande, att den bristande motiveringen gör att det angripna beslutet ska ogiltigförklaras.

119 Det angripna beslutet ska således ogiltigförklaras, utan att det är nödvändigt att pröva den första grundens andra del, den andra grundens tredje del och den tredje grunden.

Rättegångskostnader

120 Enligt artikel 87.2 i rättegångsreglerna ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har tappat målet vad avser sökandens yrkande att det angripna beslutet ska ogiltigförklaras, och sökanden har yrkat att kommissionen ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.

121 Vad avser sökandens yrkande att skrivelsen från kommissionens räkenskapsförare av den 10 december 2009 ska ogiltigförklaras ska det erinras om att tribunalen har förklarat att det saknas anledning att pröva detta yrkande och att beslut om rättegångskostnaderna kommer att meddelas senare (punkt 16 ovan). När det inte finns anledning att döma i saken ska tribunalen, enligt artikel 87.6 i rättegångsreglerna, besluta om kostnader enligt vad den finner skäligt. Tribunalen anser att det i förevarande fall är skäligt att kommissionen även ersätter rättegångskostnaderna vad avser yrkandet om ogiltigförklaring av skrivelsen från kommissionens bokföringsansvarige.

122 Kommissionen ska således förpliktas att ersätta samtliga rättegångskostnader.

Mot denna bakgrund beslutar

TRIBUNALEN (tredje avdelningen)

följande:

1) **Kommissionens beslut K(2009) 7601 slutlig av den 7 oktober 2009 i ett förfarande enligt artikel 81 EG och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/39.129 – Krafttransformatorer) ogiltigförklaras, vad avser Alstom.**

2) **Europeiska kommissionen ska ersätta rättegångskostnaderna.**

Czúcz Labucka Gratsias

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 27 november 2014.

Underskrifter